

Síntesi i conclusions

Informe econòmic

“El Vallès, motor productiu de Catalunya”

“Des d’un punt de vista econòmic, el que succeeix al Vallès és absolutament decisiu per al progrés del país.”

Un estudi que ofereix dades actuals i úniques

L’economia del Vallès assoleix un pes considerable en el conjunt de Catalunya i, especialment, en la regió metropolitana de Barcelona (RMB): l’aportació d’aquest territori al PIB català l’any 2009 representava prop del 17%, percentatge superat únicament pel Barcelonès, on la polarització de tota mena de serveis i el gran pes demogràfic permeten explicar la seva major aportació al PIB català (un 35,9%). Si la comparació s’estableix amb la RMB, el pes relatiu del Vallès ascendia fins a un 23,8% del PIB metropolità.

Aquesta situació s’explica bàsicament per la gran importància que assoleix l’activitat transformadora en l’àrea del Vallès, que, des de fa temps, s’ha configurat com la primera concentració industrial del país, i ha reforçat aquesta posició als darrers anys. Així, la seva aportació al VAB industrial de Catalunya l’any 2009 era del 25,6%, superant en més de cinc punts percentuals la corresponent al Barcelonès i quasi duplicant la del Baix Llobregat. Aquesta proporció s’ha mantingut bastant estable al llarg de la darrera dècada, ja que l’any 2001 la contribució del Vallès al VAB del sector industrial català era del 25,3%.

L’especialització industrial del Vallès està condicionada, en gran part, per la implantació d’empreses transformadores de determinades branques. En concret, respecte a Catalunya, la seva participació supera el 25% del VAB en sis sectors dos dels quals es classifiquen de nivell tecnològic mitjà-alt (indústries químiques i farmacèutiques i fabricació d’equipament elèctric i electrònic). Els altres quatre són els de transformats de cautxú i plàstic, maquinària i equips mecànics, metal·lúrgia i tèxtil-confecció. Respecte a la RMB la participació del Vallès supera el 40% del VAB en set branques industrials: les abans esmentades més la de productes de fusta i suro. Això evidencia que la gran diversificació de la base industrial del Vallès constitueix un dels trets específics més destacables.

Si es considera l’ocupació industrial, la participació del Vallès en el total català també s’ha mantingut força estable al llarg de la darrera dècada, i se situa lleugerament per sota de la

contribució al VAB. Això permet inferir que, en termes globals, la productivitat aparent de les empreses transformadores vallesanes és quelcom superior al conjunt de Catalunya. En relació amb la RMB l'aportació del Vallès a l'ocupació industrial ha augmentat en més de tres punts percentuals en el període 2000-2010, fins a assolir aquest darrer any el 38,4%.

Malgrat que la dinàmica de l'ocupació industrial en els darrers deu anys ha estat clarament desfavorable tant a Catalunya i la RMB com al Vallès, alguns sectors han mostrat prou dinamisme per generar nous llocs de treball. És el cas de la indústria alimentària per al conjunt de Catalunya, i d'aquesta mateixa activitat i de les indústries químiques en el cas del Vallès. Com contrapartida, el sector tèxtil va experimentar una notable regressió en tots els àmbits territorials considerats. En el conjunt de la RMB totes les branques industrials van perdre llocs de treball en el conjunt de la dècada 2000-2010.

En termes globals, però, la pèrdua d'ocupació ha estat prou significativa: a Catalunya el desembre del 2010 el sector industrial comptava amb 173.000 treballadors menys que a finals de l'any 2000, diferència que en la RMB superava els 158.000 treballadors i en el cas del Vallès era de més de 45.000 treballadors. En valors relatius, la contracció més acusada es va produir en la RMB, amb una disminució del 33,5%, set punts percentuals més que al conjunt de Catalunya i 6,2 punts percentuals per damunt del Vallès.

Aquesta tendència de disminució del pes relatiu de la indústria observable a Catalunya, a la RMB i, en menor mesura, al Vallès és semblant a l'evolució seguida per les principals zones industrials europees. Així, la participació del sector industrial en l'ocupació global va retrocedir en tots els casos, amb especial intensitat en les regions del Regne Unit, França, Itàlia i Espanya, mentre que en el cas alemany la davallada va ser més moderada. Si es considera l'aportació de la indústria al PIB el resultat és similar en la major part dels casos. Les principals excepcions es troben en les àrees més industrials d'Alemanya, on s'observa una estabilització –cas de Baviera i Hamburg– o, fins i tot, un lleuger increment –a Baden-Württemberg i Nordrhein-Westfalen.

La destrucció de l'ocupació registrada a la indústria ha estat compensada per la important creació de llocs de treball en el sector terciari, ja que en l'àmbit del Vallès a finals del 2010 les activitats de serveis proporcionaven ocupació a quasi 66.000 persones més que el desembre de l'any 2000, mentre que per al conjunt de Catalunya l'augment va ser de 453.000 persones. No és ociós, però, assenyalar que, en el total català quasi la meitat d'aquests llocs de treball es van generar en activitats lligades al sector públic –serveis

socials, educació, activitats sanitàries, etc.—, mentre que al Vallès la proporció era del 37,5%. Això posa de manifest que en aquest àmbit els serveis prestats pel sector privat han tingut un dinamisme comparatiu superior que en el global català.

Si es considera l'estructura empresarial de la indústria, el Vallès és, amb diferència, la primera comarca catalana pel nombre d'establiments productius i per l'ocupació que generen en la gran majoria de sectors industrials, en alguns casos a molta distància de la comarca que el segueix. I aquest predomini s'evidencia per totes les dimensions d'empresa (micro, petita, mitjana i gran). Les dades també posen de manifest la gran importància de les micro i pimes al Vallès, atès que són hegemòniques, tant en nombre com en ocupació, en la pràctica totalitat de sectors. Això, en termes quantitius, validaria la idea de la gran importància del teixit de petites i mitjanes empreses a la comarca, tot i que moltes d'aquestes unitats productives depenen funcionalment pel que fa a la seva activitat —és a dir, són proveïdores— de les grans empreses, i així s'estableixen unes intenses relacions interindustrials.

De manera similar al que s'observa a nivell sectorial, el Vallès destaca com l'àrea més important de Catalunya pel que fa a la implantació de grans establiments industrials: el 2010 s'hi localitzaven dinou dels cinquanta primers establiments transformadors de Catalunya, per nombre de treballadors. Cal remarcar que aquesta primàcia es manifesta — en alguns casos, de manera molt accentuada— en dotze de les tretze branques d'activitat industrial en què s'han desagregat les dades. L'única excepció la constitueixen les indústries extractives, de l'energia, gas i aigua, on la posició dominant correspon al Barcelonès a causa del fet que la capital catalana ha acollit tradicionalment les seus de les grans empreses del sector.

En la localització dels grans establiments industrials la importància del Vallès, en nombre, supera el 40% en tres branques: transformats de cautxú i plàstic, indústria química i indústria farmacèutica, aquesta darrera és especialment rellevant pel fet de tractar-se d'una activitat considerada de nivell tecnològic alt. En altres sis branques la participació del Vallès, igualment en nombre d'establiments, se situa entre el 30% i el 40%, entre les quals n'hi ha dues de nivell tecnològic mitjà-alt: material de transport i maquinària i equips elèctrics.

Un aspecte rellevant que val la pena esmentar és la forta dependència del capital estranger d'una part important d'aquests grans establiments industrials, cosa que els fa més vulnerables a les estratègies de relocalització de les grans empreses transnacionals. Casos

recents com Sony i Sharp, així com la incertesa que plana sobre la planta de Yamaha posen en evidència aquests riscos.

La importància de les interrelacions entre pimes i grans empreses comporta que els grans establiments tinguin un caràcter estratègic, no tan sols pel seu impacte directe en termes d'ocupació i volum de negoci, sinó, sobretot, pels efectes induïts que generen en el seu entorn territorial. En aquest sentit, resulta cabdal mantenir aquests establiments, en la mesura que contribueixen de manera decisiva a consolidar el teixit productiu de la seva àrea geogràfica.

Si es consideren les empreses no industrials ni del sector financer, el Vallès n'acull setze de les cent primeres de Catalunya per volum de facturació, un nombre significativament inferior al que es registra en el cas dels establiments industrials. En aquest cas, el predomini del Barcelonès és molt acusat, de manera que quaranta-nou de les cent primeres companyies es localitzen en la capital catalana i vuit més a l'Hospitalet de Llobregat. En segon lloc figura el Baix Llobregat, amb vint seus empresarials, de les quals set es localitzen al Prat de Llobregat, amb la qual cosa el Vallès queda relegat a la tercera posició.

Un aspecte interessant a assenyalar és que malgrat que el Vallès no apareix com un territori particularment especialitzat en la indústria alimentària dins de l'àmbit català, acull la seu d'algunes de les empreses més importants de distribució d'aquest tipus de productes, com ara Lidl, Condis, La Sirena, Superficies de Alimentación S.A., Distribución Automàtica de Bebidas y Alimentos, CS Establiments de Proximitat, i Coaliment Granollers.

Pel que fa a les exportacions, si es depura l'«efecte seu» que afecta les dades emprades i s'imputa l'empresa a la comarca on té lloc l'activitat productiva, el Vallès apareix novament, amb diferència, com la primera àrea de Catalunya pel nombre d'establiments d'empreses exportadores, molt per davant del Barcelonès i del Baix Llobregat. Tot i que la informació emprada no permet quantificar el valor de les vendes a l'exterior de cada comarca, la importància de SEAT i Nissan en les xifres d'exportació previsiblement situaria el Vallès en tercera posició, darrere del Baix Llobregat i del Barcelonès. Malgrat això, es pot conjecturar que el Vallès amb molta probabilitat seria la comarca capdavantera, si s'agreguen les exportacions directes i indirectes, incloent-hi, per tant, les vendes de productes intermedis (peces, components, etc) d'empreses del Vallès a fabricants finals exportadors.

L'existència d'una densa base industrial i la implantació de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i de diversos centres de la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) explica, en gran part, la presència d'un nombre considerable d'equipaments i infraestructures científiques, tecnològiques i de coneixement. Es poden destacar el Parc Tecnològic del Vallès (PTV), que va ser el primer a l'Estat espanyol d'aquestes característiques, el Biocampus de la UAB i, més recentment i en fase de desenvolupament, el Parc de l'Alba, on s'ubica el sincrotró més important del sud d'Europa.

En el segment d'infraestructures de suport més directe a la indústria cal esmentar que el Vallès acull el Laboratori General d'Assaigs i Investigacions (LGAI), de caràcter transversal. I també, dos dels sis centres tecnològics homologats pel Ministeri d'Indústria a Catalunya (Ascamm i Leitat), els quals, partint d'una especialització en les branques metal·lúrgica i tèxtil, han diversificat la seva activitat cap a altres sectors de contingut tecnològic més elevat. En consonància amb la forta presència en aquest territori de la branca farmacèutica, al Vallès també hi són presents dos centres tecnològics de suport a aquesta indústria: l'Institut Universitari de Ciència i Tecnologia (IUCT) i el Centre d'Investigació i Desenvolupament Aplicat (CIDA).

També les empreses que tenen com a activitat principal la realització de tasques de recerca i desenvolupament (RiD) tenen una presència ressenyable al Vallès. Així, si es consideren les principals companyies catalanes per volum de facturació que desenvolupen aquest tipus d'activitats, la segona posició correspon al Vallès, amb tretze de les cinquanta primeres. La primacia, en aquest cas, correspon clarament al Barcelonès, amb vint-i-sis empreses, totes les quals es troben a la capital catalana. Això es deu, en part, a la important presència en aquest grup de companyies biotecnològiques, moltes de les quals es localitzen al parc Científic de Barcelona, adscrit la UB, al campus de Pedralbes.

Les empreses del Vallès dedicades a RiD, per la seva banda, presenten una considerable diversitat quant a tipus d'activitat, si bé en el segment de la biotecnologia –en el qual Catalunya sembla tenir millors perspectives de creixement– només s'hi localitzen dues empreses (Palau Pharma i Harlan Laboratories). El Parc de l'Alba, a recer del sincrotró, sembla reunir les condicions idònies per a la aparició d'iniciatives d'aquest tipus així com en d'altres sectors de tecnologia avançada intensius en coneixement.

Tenint en compte tot el que s'ha exposat respecte a la importància al Vallès del sector industrial i dels grans establiments transformadors, així com la presència consolidada i els

projectes en curs d'infraestructures científicotecnològiques, es pot considerar que els reptes més importants que afronta el Vallès de cara al futur són, en primer lloc, reforçar la implantació de seus empresarials i de companyies de serveis avançats (on encara hi ha un considerable recorregut), amb l'objectiu de complementar la forta presència industrial existent, i, en segon lloc, afavorir la modernització de la base productiva i crear les condicions per estimular el desenvolupament d'activitats de tecnologia avançada (biotecnologia, electrònica, aeroespacial, telecomunicacions), que són les que, a mitjà i llarg termini, presenten millors expectatives de creixement.

Si es consideren les particularitats del territori vallesà pel que fa a la distribució interna d'activitats i infraestructures de suport a la indústria, hom pot observar el considerable potencial que ofereix encara el Vallès Oriental on, fins ara, les actuacions dels poders públics han estat més limitades i els fluxos d'inversió privada quelcom menors. En aquest sentit, fóra desitjable que les futures estratègies de desenvolupament territorial tinguessin en compte aquesta circumstància.

Finalment, un aspecte que convé no menystenir és la conveniència d'unificar esforços que canalitzin totes les actuacions desplegades o previstes en aquest àmbit pels diferents agents socials i econòmics (administracions, organitzacions empresarials, sindicats, etc.) dins d'un programa coherent i unitari, especialment enfocat a posar en valor la singularitat del Vallès i el seu potencial per reforçar el seu paper de motor industrial català en el segle XXI.

Entitats promotores:

Informació tècnica addicional

FEM Vallès està impulsada per la patronal Cecot, el CIESC, la UEI i l'associació Via Vallès, i compta amb les adhesions de SantCugat Empresarial, Cerdanyola Empresarial, Associació d'Empresaris de Castellbisbal, Centre Comercial Baricentro, AMTU, Grup Editorial B30, Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya, Delegació Vallès.

Autors Prof. Joaquim Solà
Prof. Montserrat Termes
Prof. Xavier Sàez
professors de la Facultat d'Econòmiques de la Universitat de Barcelona

Índex Pròleg. *Presentació de FEM Vallès, amb menció dels membres adherits*

Introducció. *El fet territorial al Vallès, a càrrec de FEM Vallès*

Informe. *El Vallès, motor productiu de Catalunya*

Quadre de dades bàsiques

1. Evolució econòmica general de Catalunya i el Vallès 2000-2010
(VAB i ocupació)

2. Dinàmica de l'ocupació en les diferents branques de la indústria i dels serveis

3. Anàlisi de l'estructura empresarial i dels principals establiments industrials implantats al Vallès. Comparació amb Catalunya

3.1. Estructura del teixit industrial per la grandària d'establiments

3.2. Anàlisi dels principals establiments industrials catalans. Posició del Vallès a nivell global

3.3. Anàlisi per sectors dels grans establiments industrials

3.4. Les grans empreses no industrials ni financeres

4. Les empreses exportadores a la RMB i al Vallès

5. Infraestructures tecnològiques i empreses de recerca i desenvolupament (RiD)

6. Síntesi i conclusions